

Tirannie der middengroepen Bas Jacobs

De Groene Amsterdammer (2006), 42, p.9

De verkiezingscampagne gaat niet over ideeën, maar draait om de politiek almachtige middengroepen. Iedere politieke partij die het in deze campagne aandurft een inhoudelijk voorstel te lanceren wordt door concurrerende partijen levend gegrild. Alle voorstellen raken immers wel aan een of andere 'middengroep'.

De term 'middengroepen' is overigens aan inflatie onderhevig en grenst volgens sommige, overwegend rechtse politici inmiddels aan 100% van het electoraat.

In plaats van leiderschap te tonen, laat de top van alle grote partijen (CDA, VVD en PvdA) zich gijzelen door de conservatieve krachten in hun electoraat die in relbeluste media ruim baan krijgen.

Eén van de dieper liggende oorzaken is het mislukte experiment van de verzorgingsstaat en de saneringen die daarop volgden. Dit heeft het electoraat van alle grote politieke partijen gespleten.

De verzorgingsstaat werd gedurende de jaren 50, 60 en 70 onder brede maatschappelijke consensus uitgebouwd met regelingen voor bijstand, werkloosheid, ziekte, arbeidsongeschiktheid en ouderdom. Ook ontslagbescherming, hoge minimumlonen, CAO's en progressieve belastingen moesten een gelijke samenleving realiseren en de onderkant daarvan emanciperen.

Na de olieschokken in 1973 en 1979 kwam het feilen van de verzorgingsstaat pijnlijk aan het licht. Werknemers verdwenen massaal in de sociale zekerheid. Het WAO-drama is het meest sprekende voorbeeld. Maar ook de instroom in de WW piekte en velen zouden nooit meer het licht van de arbeidsmarkt zien.

De saneringen in de jaren 80 markeerden het begin van de schisma's in het electoraat. Uitgerekend die groepen die door de verzorgingsstaat moesten worden beschermd, betaalden de hoogste prijs. Terecht werden de te hoge uitkeringen en het minimumloon verlaagd. Ook zijn de belastingen in stappen minder progressief gemaakt. Maar met het akkoord van Wassenaar werd de tweedeling op de arbeidsmarkt tussen flex/deeltijdwerkers en de werknemers met een vast contract geforceerd. Daarnaast zijn oudere werknemers in riant VUT regelingen afgevoerd op kosten van de jongeren.

Sindsdien komt de flexibiliteit van de Nederlandse economie vrijwel uitsluitend van de onderkant van de arbeidsmarkt: jongeren, vrouwen, allochtonen, laaggeschoolden en zelfstandigen. Bij iedere recessie vliegen deze groepen als eerste uit het arbeidsproces. Deze meest kwetsbare groepen dragen aldus de arbeidsmarktrisico's, kennen geen ontslagbescherming, bouwen minimaal WW-rechten op, kampen met pensioentekorten en -breuken, kunnen geen hypotheek krijgen en zijn verstoken van vele sociale regelingen.

De insiders lopen vrijwel geen enkel risico op de arbeidsmarkt. Mede dankzij de hypotheekrenteaftrek zien ze de waarde van hun huizen gestaag stijgen. En ze houden hun pensioenen welvaartsvast door de risicodeling over generaties in de pensioenfondsen. Verder zijn ze zijn riant

verzekerd voor werkloosheid, ziekte, arbeidsongeschiktheid en vroegpensioen.

De verzorgingsstaat doet allang niet meer waarvoor ze oorspronkelijk is bedoeld: het beschermen en emanciperen van de zwakkeren. De Nederlandse verzorgingsstaat pompt enorme hoeveelheden geld rond naar mensen die dat niet nodig hebben. Dat is niet alleen onrechtvaardig, maar ook economisch zeer schadelijk.

Bescherming van de insiders in de arbeidsmarkt drijft de loonkosten op. Door de goede verzekeringen tegen van werkloosheid, ziekte en arbeidsongeschiktheid stellen vakbonden te hoge looneisen en ontstaan perverse prikkels voor scholing en training van werknemers. Immers, als mensen hun arbeidsmarktpotentieel niet op peil houden weten ze zich evenzogoed verzekerd van een goed inkomen. Gevolg: teveel inactiviteit en te grote afhankelijkheid van sociale zekerheid, met name onder oudere werknemers.

De subsidies voor huizen, pensioenen, prepensioenen, VUT en levensloopregeling drijven de belastingdruk op. De werkgelegenheid en lonen dalen. De hypotheekrenteaftrek veroorzaakt prijsopdrijving in de huizenmarkt. Subsidies op de opbouw van vermogen zetten mensen bovendien aan om snel te gaan rentenieren en daarmee menselijk kapitaal af te schrijven.

Het zit in de genen van de Nederlandse polderinstituten dat veranderingen alleen totstandkomen via de weg van de minste politieke weerstand. Dat wil zeggen: over de rug van de outsiders, ongeacht de politieke signatuur van de regering.

Voor de toekomst kan Nederland echter alleen sociale gelijkheid verzoenen met economische prestaties als de insiders afstand doen van hun economisch onzinnige privileges. GroenLinks heeft dit als enige echt begrepen. Maar dit zal ze geen zetel extra opleveren in de verkiezingen zoals de peilingen ook al jaren aantonen.

De reden is dat de insiders van de verzorgingsstaat de middengroepen zijn waar het electorale spel om draait. Een congres tussen 'oud-links' en 'oud-geld' is het politieke struikelblok voor iedere sociaal-economische innovatie. Groen Links is tegen wil en dank de Don Quichotte van de Nederlandse politiek.

Een 'Duitse' verkiezingsuitslag is het meest waarschijnlijk. Noch links noch rechts zal een meerderheid halen. PvdA en CDA worden net als in 2003 tot elkaar veroordeeld. Ondanks de noodzaak van een bloeiende dynamische kenniseconomie zal Nederland blijven vastroesten in een statische renteniersnatie waarin de jongeren en kwetsbaren op de arbeidsmarkt het nakijken hebben.